

Nezabíješ !
Neubížíš !
Porozumíš . . . !

P r a h a
1989

PŘEDMLUVA

Před rokem - 8. prosince 1988 - byl založen Mírový klub Johna Lennona. Má své členy - především mladé lidi - nejenom v Praze, ale i na jiných místech republiky. Klub je otevřeným a volným společenstvím - nemá stanovy ani organizační řád. Řídí se touto stěžejní myšlenkou: Mír ve světě, uvnitř států i národů je nezbytným předpokladem k všeobecnému porozumění a k dodržování lidských práv. Těto myšlence podřizují lennonovci svou současnou činnost i své další směřování.

Mír a lidská práva - dvě základní podmínky slušného života na Zemi - jsou neustále ohroženy. Až nad tím zůstává rozum stát: tolik smutných zkušeností mají už lidé s jejich porušováním, tolik slov na toto téma už bylo řečeno i napsáno. Vzdor tomu všemu války a výbuchy nesnášenlivosti jedněch proti druhým vypukají znovu a znovu. Stačí rozevřít noviny, poslechnout si rozhlasové nebo televizní zprávy. Nebo jet plně obsazeným metrem či autobusem.

Zhoršující se poměry a nejistá budoucnost všeobecnou nervozitu a sobectví zvyšují. Proto je čím dál důležitější, aby přibývalo hlasů, vyzývajících ke snášenlivosti a k porozumění, aby byly víc a více slyšet. Je to jeden z důvodů, proč z iniciativy Mírového klubu Johna Lennona vznikl tento sborník. "Pod jednou střechou" se v něm sešli autoři různých generací i rozličných názorových orientací. Není to náhoda. V tom, že mír a lidská práva jsou neoddělitelné a že pouze jejich důsledným uplatňováním je možné vytvořit základnu pro jakoukoliv další spolupráci mezi lidmi, jsou bez rozdílu věku i myšlenkového zaměření zajedno.

V Praze v listopadu 1989

Olga Šulcová

NAŠE PRÁVA I OMEZENÍ

Ivan Klíma

Deklarace lidských práv je dokumentem takové síly, že porušování lidských práv se po dvě staletí dalo převážně v jejím jménu. Příklad tohoto poskytlo hned její rodiště, kde často titíž mužové, kteří vyhlášovali ušlechtilé zásady deklarace, vzápětí pomáhali rozpoutat teror. Od té doby většina hnutí, která deklaraci ve skutečnosti pošlapala, se jí dovolávala a vyhlášovala o sobě, že vznikla proto, aby ji konečně uvedla v život. Uvedena v život není dodnes. Lidská práva, jak jsme se za ta léta poučili, je snažší vyhlášovat než uvádět v život. Také jsme shledali, že k nejbezohlednějšímu porušování lidských práv dochází v revolučních a porevolučních dobách. Plyne to už ze samé podstaty revolucí, které vznikají proto, aby jedny skupiny obyvatel zbavily druhé aspoň části jejich práv, což se obvykle neobejde bez aktů teroru. Uzavřít bychom si tedy měli, že je třeba vystříhat se revolucí. Revoluce však nevznikají z vůle či rozmaru jedinců, většinou jim předchází zoufalství či zklamání těch, kteří později povstanou. Chceme-li se vyhnout revolucím a jejich neblahým následkům, musíme předcházet stavu, kdy velké skupiny obyvatel upadají v zoufalství. Až dosud však každé takové úsilí narazilo na hranice sobectví v našem myšlení i konání.

V deklaraci lidských práv se evropská kultura, zvláště její racionální a humanitní složka vzepjaly k jednomu ze svých vrcholů anebo přesněji řečeno: definovaly základní principy svého směřování.

Nad pregnantností jednotlivých článků obou Deklarací dodnes žasneme, a dvě stě let potvrdilo jejich oprávněnost, moudrost i potřebnost. Nicméně bychom si měli uvědomit, že deklarace svým duchem koření ve své době, vyjadřuje tedy pevnou důvěru v nadřazenost člověka všemu živému i v neomezené možnosti jeho podnikání. Můžeme říci, že svým způsobem vyjadřuje nejen ducha racionalismu a humanismu, ale i sobectví tak příznačného pro naše chování. Sobectví, které sice vedlo evropskou kulturu k výšinám, jichž dosáhla, ale také ji zahnila do propasti, kam se čas od času zřítíla.

I když se zdá, že v posledních letech racionalismus v našem jednání převládá, sobectví i se svou skrytou ničivostí trvá anebo dokonce dále narůstá. Těch, kteří mají důvod propadat zoufalství, neubývá, spíše naopak.

Stav světa, v němž si jedni létají vlastním letadlem, zatímco druzí umírají hlady (těch druhých je pochopitelně mnohem více) neskýtá vhodný prostor pro rozvoj lidských práv, není tedy ani příliš bezpečný.

Dnes dobře víme, jak absurdní by bylo věřit v to, v co ještě věřili naši otcové, že lze dosáhnout takového stavu blahobytu, kdy budou všichni lidé létat svými letadly. Tušíme dokonce více: každý takový let (omlouvám se za tento banální obraz) se děje na úkor kohosi slabého, který nemá sílu se ohradit, co horšího: děje se na úkor těch, kteří se ani ohradit nemohou - totiž na úkor dosud nenarozených generací.

Žiju v zemi, jejíž osudy poznamenala během mého života různá revoluční hnutí. Část dětství jsem prožil v koncentračním táboře. Později, to už jsem byl spisovatelem, jsem hájil svobodu slova jako základní a nezbytnou lidskou potřebu. O následcích, které to pro mne mělo, se raději nechci šířit. Víím tedy z vlastní zkušenosti, co znamená, je-li člověk zbaven svobody pohybu, svobody vyjadřování, je-li zbaven svých občanských práv a stane se psancem. Ale zároveň s obavami sleduji, že někteří chápou právo na svobodu pohybu jako právo na svůj neomezený a ničím nezdůvodněný pohyb, stejně tak chápou i všechna ostatní práva a svobody. Srovnávám-li nároky, které mohli ve své době uplatnit Komenský, Luther, či Leonardo da Vinci s nároky, které dnes může uplatnit a uplatňuje každý fotbalista či průměrný zpěvák, ti prvně jmenovaní byli žebráky. Kdybychom význam a hodnotu

lidského života měřili tím, kolik energie z neobnovitelných zdrojů jedinec spotřebuje, jevíli by se i největší géniové minulých dob ve srovnání s většinou obyvatel průmyslové části světa jako trpaslíci. V této skutečnosti, která se na první pohled jeví jako potěšitelný důkaz toho, že se lidstvo rozvíjí, že opravdu se lidem dostává ne snad sice rovných, ale za to nebývalých práv, je i cosi velice nebezpečného. Zijeme totiž v omezeném světě s omezenými zdroji, neomezenost práv jednoho se vykupuje omezeností práv druhého. Úroveň či cenu svobody pohybovat se a žít podle svých představ u jedněch značně znehodnocuje nesvoboda vůbec žít u druhých.

Autory deklarace vedla nepochybně jedna základní myšlenka: chránit práva jednotlivce před útlakem despotické či vůbec jakékoli moci, chránit práva slabšího vůči silnějšímu. Aniž tedy porušíme ducha Deklarace, měli bychom rozšířit tato práva i na sféry, na něž mohli autoři před dvěma sty lety jen stěží pomyslet. Měli bychom pamatovat na ochranu těch opravdu slabých, kteří nejsou s to své zájmy hájit, dokonce ani vyjádřit: tedy všeho živého včetně zvířat i rostlin, včetně lidí žijících i v nejzaostalejších končinách planety, včetně vlastních dětí, těch sotva narozených i těch ještě nenarozených. Ve všech našich budoucích deklaracích a zákonech bychom měli dbát na to, aby naše pojetí neomezených svobod se nedálo na úkor druhých živých bytostí, dnešních i budoucích, jejich svobody nejzákladnější - svobody vůbec žít, dýchat dýchatelný vzduch, pít požitelnou vodu, mít zemi, která je ještě s to vydat úrodu, mít z čeho rozdělat oheň.

To, co lidstvo prožilo během století od vyhlášení Deklarace by nás mělo varovat. Je třeba dbát nejen o to, aby se její základní principy dodržovaly, ale aby se, tak jak to ostatně autoři předpokládali, neustále doplňovaly, aby se v nich odrazily všechny dobré i zlé zkušenosti uplynulých dvou století, i nové pochopení místa na Zemi a v přírodě. Pokud bychom chtěli opravdu tvořivě rozvíjet dědictví autorů Deklarace, měli bychom navázat na jejich racionalismus a humanismus a co nejvíce omezit ducha sobectví, který může v člověku Deklarace posilovat - tedy podle mého názoru prosazovat myšlenku nezbytného sebeomezení celého lidského rodu. Pokud neuspějeme, budou opakovaně vznikat ohniska zoufalství, jehož důsledky mohou smést po generace budované hodnoty. Sladit myšlenku, že každý jedinec se má těšit všem svobodám, s myšlenkou, že každý jedinec je povinen omezovat své potřeby, bude jistě nesmírně složitý úkol, který si vyžádá, abychom změnili celý navyklý způsob života a hodnot. Vyhlášovat zásady, jak jsem již řekl v úvodu, bývá lehčí, než je uvádět v život. Zdá se však, že pokud to nesvedeme, postihnou lidstvo katastrofy, jejichž rozměr je stěží představitelný a v nichž vezmou za své i velké ideály, které prvně Deklarace lidských práv v takové ucelenosti formulovala.

Ivan KLÍMA - narozen 14.9.1931 v Praze

Prozaik, dramatik, publicista, esejista, autor rozhlasových her. Otec vědecký pracovník v oboru silnoproudé elektrotechniky, matka úřednice. Za druhé světové války prožil tři roky v koncentračním táboře Terezín. Po maturitě na pražském gymnáziu r. 1951 a po jednom semestru na Vysoké škole politických a hospodářských věd vystudoval češtinu a literární vědu na filozofické fakultě KU. V letech 1956 - 1959 redaktor týdeníku Květy, v l. 1959 - 1963 redaktor nakladatelství Čs. spisovatel. Od r.1964 redaktor LN, Literárních listů a Listů, vždy až do jejich zániku. V l. 1969 - 1970 byl hostujícím profesorem na Michiganské universitě v Ann Arbor v USA. Po návratu do Československa "svobodné povolání". V r. 1965 obdržel cenu k 20.výročí osvobození Československa, v r. 1964 cenu nakladatelství Čs. spisovatel, r. 1968 cenu v soutěži Čs.rozhlasu. Člen SČS.

Význam míru se často v současnosti redukuje na vnější klid zbraní a zajištění vlastní bezpečnosti států a národních společenství. Zužovávání otázek míru na problémy, týkající se stavu, druhů a potence zbraní, vede k mylnému pohledu. Vzbuzuje dojem, jakoby největší hrozba vězela v samotné existenci ničivých zbraní. Jistě je samo o sobě hrůzné, že nejlepší výsledky lidského bádání a umu jsou značnou měrou realizovány a rozvíjeny ve zbrojním průmyslu. Nicméně sebeničivější zbraně samy o sobě nerozhodují, ale jsou při svém případném použití zcela závislé na "lidském faktoru". Kořen hrozby sebezničení lidstva je ve scestném smýšlení a jednání člověka, který se může rozhodnout pro ničem nekontrolovaný zpupný postoj bezohledného vládce všeho stvoření, jež se mu stává prostředkem k dosažení parciálních sobeckých cílů - ovládat, manipulovat a využívat druhé. Z tohoto důvodu je třeba více přemýšlet o vzájemné souvislosti míru a lidských práv. Bible nám nabízí pohled, který může vést k osobnímu rozhodnutí pro cestu, jež otevírá naději, nevtěsnanou do úzkoprských koncepcí i ušlechtilých rozhodnutí dobrou vůlí vedených vládců.

Pokoj v biblické tradici znamená harmonii i celistvost a zahrnuje v sobě i zdraví a plné rozvinutí osobnosti. Je vnímán jako nezasloužený dar a zároveň úkol. Implikuje dary osobně sdělené každému jednotlivci, které mají přispívat k integritě všeho stvořeného. Člověk byl stvořen k Božímu obrazu. Podle biblického svědectví Bůh není zahleděný sám do sebe a neshlíží blahosklonně na svět jako nezúčastněný pozorovatel, nýbrž se touží sdělit s člověkem o své nevyčerpatelné bohatství lásky a možností tvořit. Člověk má šanci - svou existenci a jednáním ztělesňovat Boží touhu být s člověkem a pro člověka. Člověk nemůže zrcadlit Boha v plnosti - to by byl jako on -, ale je povolán rozvíjet sebe i prohlubovat vztahy k druhým na základě svých Bohem darovaných schopností, které nejsou osobním vlastnictvím pro sobeckou potěchu, ale umožňují vykročit na cestu obdarování a vydávání se pro druhé. Prvotním hříchem (jehož příčinou je špatná představa o Bohu jako mistrném ovladači člověka a blahosklonném suverénovi, který ostentativně ukazuje svoji převahu, z níž se sobecky raduje. Z toho Adam vyvodil zcestný závěr: učinit se středem svého usilování bez omezení.) byly narušeny i vztahy stvořeného k Bohu. Místo aby stvořené svojí pouhou existencí svědčilo o Boží dobrotě ("... a bylo to dobré"), stávalo se hříčkou v rukou "emancipovaného" člověka. Kristovou obětí na kříži, završenou jeho vzkříšením, byla propast mezi člověkem a Bohem překonána. Člověku je nabídnuto podle novozákonní zvěsti pokračovat v Kristově záchranném díle. V síle Kristova ducha má zachraňovat svět ve všech jeho vazbách a vztazích - sociálních, kulturních, hospodářských, politických, ekologických -, aby byl opět v plnosti odleskem Boží dobroty a starostlivosti o stvořené. Každý jednotlivec je povolán k činům, které umožní druhým, aby byli k Božímu obrazu. Předpokládá to úctu k bližnímu, respekt k jeho důstojnosti, jedinečnosti a nezastupitelnosti a posléze nápomoc k rozvoji jeho práv a svobod. Bůh si nepřeje mít poslušné otroky, ale svobodné bytosti, které berou na sebe rizika lidských rozhodování a zodpovědnost za své činy na svá bedra. Bůh je plně oslavován tehdy, když je člověk osvobozen od všech pout a předsudků, které mu brání ve svobodném počínání. Ruku v ruce s tímto výsostným posláním každého jednotlivce se tvoří opravdový mír, založený na přejném a radostném respektu vůči jinakosti bližních. Takový mír se rodí v nezištné službě podporovat a rozvíjet vše dobré v sobě i u druhých a čelit všemu, co svádí k přizpůsobování si druhých k svému obrazu. Člověk roste tím, že odolává pokušení získávat nad druhými moc pro své sobecké záměry. Mír, pramenící ze vztahů navzájem se obohacujících osobností, je jediným pevným základem bezpečnosti států a národních celků. Zní to vše jako

vysněný ideál, odporující všem našim zkušenostem. Jsme si samozřejmě vědomi, že mu nedostačujeme a nejsme ho s to plně realizovat. To však neznamena, že se máme vzdát. Zaznívá jako burcující apel a korektor našich snah. Čím více se naučíme ve svých zájmových, národních i státních společenstvích navzájem vnímat, respektovat navzájem duchovní bohatství svých individualit a zároveň vtělovat tyto zásady do právních řádů, tím více budeme svobodni od hrůzných kalkulací bezpečnostních praktik, jež nanejvýše dosahují klidu zbraní, který je provázen stálou obavou a úzkostí o vydobyté vymoženosti.

Pravý mír začíná v srdci každého člověka, který se necítí vyvážen ze vztahů a povinností vůči druhým, jimž chce sloužit, aby rostli k obrazu Božímu. Nezáleží tolik na tom, zda to takto reflektuje. Podstatné je, že takto jedná, i když nevyznává víru v Boha a Jeho Krista = Pomazaného.

24. července 1989

Václav Malý
katolický kněz

Václav MALÝ - narozen 21. září 1950

V roce 1969 maturita na gymnáziu.

1969 - 76 studium na teologické fakultě v Litoměřicích. Během studia vykonal základní vojenskou službu.

V roce 1976 vysvěcen na katolického kněze. Poté dva roky působil jako katolický kněz. V roce 1979 ztrácí státní souhlas k výkonu kněžského povolání. Od té doby vystřídal několik zaměstnání.

MÍR A LIDSKÁ PRÁVA

Luboš Kohout

Z nejničivější války lidských dějin se zrodil v teheránských, jaltských a postupimských dohodách vítězných velmocí antinacistické koalice š p a t n ý m í r . Rozděлил Německo a přidělil malé evropské státy a národy do zájmových sfér supervelmocí. Jejich hranice probíhaly zhruba po linii vzájemného dotyku vítězných armád, postupujících na jaře 1945 od východu i od západu. Na počátku pošlapání a negování všech základních občanských a lidských práv u nás i jinde bylo popření práva národů střední a jihovýchodní Evropy na sebeurčení, na plnou národní a státní samostatnost, na svobodně, v demokratických volbách a činnosti formovaný vnitřní politicko - ekonomický, sociální i kulturní vývoj.

Pokud by bezprostředně poválečný vývoj určoval výlučně vnitřní poměr politických sil, sledovalo by zřejmě z budoucích "lidových demokracií" socialistický a přitom vyhraněně demokratický kurs pouze Československo, čerpající zejména z programových zdrojů Petičního výboru "věrní zůstaneme" (PVVZ) z počátku války a nejvíce z materiálů Ústředního výboru odboje domácího (ÚVODu) a opírající se jednak o komunistické (Gottwaldovo) ujištění, že vývoj k socialismu u nás půjde "specifickými" demokratickými československými cestami, s vyloučením "diktatury proletariátu" sovětského typu (ve skutečnosti diktatury stranicko - státní byrokracie), jednak o podtulat E. Beneše - "demokracie socializující".

Velkomocenskými dohodami nedeformovaný vývoj by zřejmě vedl k většinové lidové volbě "socialismu" v podstatě stalinského typu v Jugoslávii, Bulharsku, Řecku a Albánii (jiná byla otázka, jak by politicky působilo rozčarování lidové většiny nad následujícím poválečným vývojem).

Nikoli v Polsku, Rumunsku a Maďarsku. Vývoj k "lidové demokracii" v těchto zemích byl rozhodnut otevřenými zásahy sovětské okupační moci.

S podporou drtivé národní většiny představovala v Polsku hlavní síly protinacistického ozbrojeného odporu tzv. Armija krajova, řízená londýnskou polskou vládou. Byla rozdrčena jednak přímým úderem nastupující Sovětské armády (Wilno, Odrodno, Lvov osvobodila dříve, než nastoupila Sovětská armáda), jednak decimována spolu s obyvatelstvem při nezdařeném hrdinském varšavském povstání na podzim 1944. Pod sovětskou patronací vytvořena vláda, která "milostivě" připustila, aby její součástí byly dočasně nevýznamné a později, k r. 1947 snadno likvidovatelné síly londýnské emigrace v čele s Mikołajczykem. Proces stalinizace Rumunska a Maďarska byl daleko jednodušší. Šlo o poražené země, kde o tom, co je "demokratické" a "antifašistické", přípustné a nepřípustné rozhodovali bez odporu spojenců sovětské emisáři, dohlízející na plnění mírových smluv (A. J. Vyšinskij v Rumunsku, K. J. Vorošilov v Maďarsku). Ku sklonku 1947 na základě sovětského vměšování a požehnání se zde dotvářejí lidově demokratické režimy, jakožto "formy diktatury proletariátu."

Málo se ví, že - konec konců se souhlasem vedení KSČ - zasahuje stalinské vedení KSSS a SSSR v osudově důležitých otázkách i do bezprostředně poválečného, předúnorového vývoje ČSR. Čs. vláda, komunisty nevyjímaje, nejprve rozhodla, že se Československo účastní při jednání o přijetí tzv. Marshallova plánu ekonomické pomoci USA evropským státům. Po moskevském jednání (Gottwald, Masaryk, Rypka, Lobl, ze sovětské strany zejm. Stalin, Mikojan) své rozhodnutí odvolala, což vedlo k plné ekonomické přeorientaci od Západu k Východu a v důsledcích k plnému podřízení národního hospodářství, ekonomického i politického systému řízení představám a kategorickým postulátům sovětské strany. (Viz Masarykovo lapidární a výstižné: Jel jsem do Moskvy jako svobodný občan a vrátil jsem se jako Stalinův pacholek).

Na prvním zasedání Informbyra - Kominformy na podzim 1947 v

Polsku podrobena KSČ spolu s francouzskou a italskou KS ostré kritice (A. Zdanov, M. Djilas, E. Kardelj - oba posledně jmenovaní kaceřování již o necelý rok později jako zrádci komunismu) po níž přislíbila - a dodržela - že opustí specifickou národní a demokratickou socialistickou cestu a přejde k plné orientaci na "diktaturu proletariátu" sovětského typu. Po únoru 1948, tedy na poč. padesátých let přijímá KSČ se všemi důsledky Stalinovu teorii o zostřování třídního boje v souvislosti s postupující socialistickou cestou. Racionálním základem této politiky je fakt, že - opět na základě Stalinova příkazu - dochází k pronikavé modifikaci původních promyšlených národohospodářských dlouhodobých plánů od rozvoje životní úrovně k uplatnění "ocelové koncepce" dle představ Stalina (vyjádřených na poradách v Moskvě na poč. r. 1950), že třetí světová válka je nevyhnutelná a k vítězství v ní je potřebné, aby se převaha Západu v atomových zbraních kompenzovala převahou ve zbraních konvenčních. Všude klesá prudce životní úroveň obyvatelstva (u nás v letech 1950 - 54 až o třetinu!) a roste nespokojenost, kterou vládcové potlačují nemilosrdnými masovými represemi. Již ze zdaleka ne plně vyčerpávající, normalizátory potlačené tzv. "Zprávy Pillerovy komise" vyrůstá děsivý obraz obrovitého rozsahu a hloubky represí proti národní většině. Z více než 200 rozsudků smrti za údajné politické delikty vykonáno 178. Další desítky, stovky a snad tisíce umírají na následky zacházení v táborech nucených prací nebo po propuštění z nich. Dle A. Dubčeka (v rozhovoru s italskou Unitou) bylo z táborů, zejm. od počátku šedesátých let propuštěno 36 tisíc politických vězňů. K nim ovšem třeba připočítat desítky tisíc tzv. venkovských boháčů - kulaků, odsuzovaných i k několikaletým žalářům za "sabotáž" pouze proto, že nesplnili předimenzované předpisy dodávek zemědělských produktů a další desítky tisíc "protistátních živlů" pracujících v PTP (pracovní technické prapory) v armádě. V letech kulminace studené války 1949 - 1953 utlačuje byrokratická stranicko - státní "elita" drtivou většinu společnosti hrozbou i faktem existenčních i soudních postihů (komunisty nevyjímaje: vždyť platilo "hledej třídního nepřítele především s legitimací strany v kapse).

Teprve v druhé polovině 50.ých let v souvislosti s uvolněním mezinárodního napětí (smlouva o statutu Rakouska, urovnání vztahů s Jugoslávií, "duch Ženevy" v jednáních mezivělmocenských v r. 1953 aj.) a v souvislosti s první chruščovovskou vlnou destalinizace dochází i u nás k jistému politickému uvolnění.

Objektivní studium poválečné historie napomáhá poměrně exaktnímu stanovení vztahu mezi procesem uvolňování mezinárodního napětí a procesem společenské demokratizace, růstu lidských práv. Přijmeme-li názor, že jde o přímou, pozitivní úměru, nelze přitom nevidět, že právě československé dějiny zaznamenaly dvojitý významný zpoždění v prosazení žádoucího vývojového trendu v oblasti mezinárodních vztahů i v oblasti prohlubování lidských práv a svobod. V SSSR již v prvních měsících po smrti Stalina 1953 a zejména po odhalení jeho zločinů na XX. a XXII. sjezdu KSSS 1956 a 1961 opouští tábory nucených prací a je rehabilitována drtivá většina z asi 8 - 10 miliónů vězňů. V Československu naopak vynesena poslední rozsudek smrti s politickou motivací ještě r. 1954 a koná se ještě ostudný seriál skupinových procesů, končící mnohaletými, až doživotními tresty. Zpráva komise R. Baráka ještě potvrzuje plnou zákonnost a oprávněnost procesů, také hrdelních, z poč. 50.ých let. Důvod tohoto "zpoždění" první fáze destalinizace u nás je zřejmý: šlo o obranný akt Stalinem dosazené vůdcovské kohorty, jež si uvědomovala, že odhalení její spoluúčasti na hrůzných zločinech a na těžkých nezdarech socialistické výstavby v Československu by znamenalo její neodvratný pád.

Stejně tak je tomu - byť s četnými modifikacemi, určenými specifickými uplynulého dvacetiletí - i po nástupu druhé demokratizační vlny - rovněž související s uvolněním mezinárodního napětí, jak ji reprezentuje současný již čtyřletý vývoj SSSR pod Gorbačovovým vedením i vývoj v některých státech tzv. socialistické soustavy (Maďarsko,

Polsko). Očividné československé zpoždění v demokratizaci souvisí úzce s tím, že brežněvovskými neostalinisty dosazená vůdčí čs. garnitura chápe, že plné osvětlení událostí 50. let a událostí let 1968 - 69 jakož i objektivní zhodnocení dvacetiletého tzv. normalizačního období by plně obnažilo odpovědnost mocenské elity za národohospodářskou stagnaci, za politický útlak, za ničení nejlepších hodnot kulturních, a vědeckých, ať vytvořených doma, či v exilu.

Za druhou fázi uvolnění mezinárodního napětí a s ní souvisejícího prohloubení lidských práv v zemích tzv. socialismu nelze uznat éru brežněvismu - neostalinismu, trvající - s andropovským ročním přerývem - plných 20. let. Byla to léta nejen "détantové" helsinské konference, nýbrž především léta brutálního potlačování emancipačního demokratizačního pohybu v Polsku (1970, 1976, 1981), v Československu 1968, léta vítězné sovětské expanze v oblasti Předního východu, Afriky, jihovýchodní Asie, Střední Ameriky, kulminující invazí do Afganistánu koncem sedmdesátých a začátkem osmdesátých let. Léta, kdy i na základě osobitého výkladu a realizace "Helsinek" docházelo naopak v sovětské veleříši k obnovení stalinistických praktik vládnutí, včetně antidemokratismu a hrubého, až soudního a trestního postihu demokratizačních sil a jejich předních představitelů.

V té souvislosti nemohu opominout závažný problém politiky reformních sil v Československu v létech 1968 - 69, v čele s "dubčkovskou" tehdejší vlivnou částí vedení KSČ a státu. Tuto politiku "etapové, procesualní demokratizace" kritizují z pozice finálního postulátu plné, nefalšované demokracie početní domácí i zahraniční autoři. Vytýkám jim ahistoričnost, svéráznou apolitičnost, absolutizování morálních principů v politice oproti postulátům politiky, jakožto umění a vědy "možného", realizovatelného. Ti, kdož chápali "pražské jaro" jako složitý, objektivně progresivní proces demokratizace společenských vztahů při vědomí nepřekročitelných zahraničně politických a mocenských determinant, nikterak neumožňujících náhlý skok "z říše despotie do říše svobody" byli nepochybnými demokraty jako i jejich demokratičtí, etizující kritikové. Ale na rozdíl od nich nebyli politickými exhibicionisty, absolutními demokraty an sič, bez ohledu na poměr střetajících se mocenských faktorů u nás, v "soustavě" i ve světě. Nepochybovali o tom, že v případě vojenské invaze "spojenců" do Československa se nebude Západ do věci sovětské veleříše míchat, americký prezident odjede v poklidu na svoji farmu jak se i stalo.

Základní poučení z historie pražského jara a jeho násilného brutálního potlačení, platné sui generis i pro změněnou situaci ve světě i v soustavě dnes, je právě opačné, než vyplývá z tehdejšího hodnocení i dnešních postojů některých nonkonformistů. Akční program KSČ z dubna 1968 představoval krajní mez realizovatelných demokratizačních přeměn, nepřekročitelnou z hlediska objektivního pokrokového procesu. A ovšem, přední představitele "pražského jara" v čele s A. Dubčekem možno a nutno kritizovat z naprosto protikladného úhlu vidění, než činí jejich demokratičtí kritikové. Nezvážilo se totiž dostatečně to, že k obrodnému procesu r.1968 nedošlo v éře chruščovovského reformismu a antistalinismu, nýbrž na počátku éry regresivního brežněvovského neostalinismu. Kritiky Akčního programu a demokratické radikály z r.1968 nemůže objektivní historiografie hodnotit jinak, než jako historický faktor brzdící svým objektivním působením žádoucí proces a svým způsobem prospívající vítězství byrokratické etatistické stranicko-státní kontrarevoluce v měřících Československa i "soustavy".

Co dělat dnes, ptám se s klasickým Černyševským. Tedy přesněji co nedělat, aby se mohlo cosi progresivního a smysluplného prosadit.

Nedělat politiku dle hesla vše, nebo nic. Polský, maďarský, sovětský vývoj, jakož i neznatelné dosud hlubinné pohyby v jiných evropských a asijských tzv. socialistických zemích mne vedou k přesvědčení, že jde o vývoj nadějný, progresivní, ale nikoli bez rizik hlubokého a pro vývoj "socialistické" části Evropy zhoubného regresu.

Moudrý, politicky vyvážený tlak na stávající politicko systémové struktury je zajisté žádoucí, přetlak však nežádoucí - sloužící jen byrokraticko - etatistickým cílům mocensky stále mocných sil.

Končím otázkou: jaký mír a jaká občanská práva zajišťují společenský progres? Odpovídám kategoricky a jednoznačně: mír, který nekodifikuje současný stav, popírající princip národního a státního sebeurčení národů Evropy a světa. Mír a lidská práva, která podněcují úsilí bezejmenných milionů lidu o život v pravdě, a svobodě pro všechny.

doc. PhDr. Luboš KOHOUT CSc - narozen 5.4.1925

V roce 1930 - 60 pracovník HPS armády

1960 - 70 docent filozofické fakulty UK

1968 - 69 člen vysokoškolského výboru KSČ v Praze

Člen Městské kontrolní a revizní komise KSČ

Člen KSČ od roku 1943 do r.1969

A BUDE PO PROBLÉMU ?
Jan Štern

A marně zvem po celý věk
v svá hnutí stádně nebezpečná
mír bez míry... Jako bys řek :
mír bez matečných louhů Věčna...
My, kteří kdysi vzliétali
a znali vztlak a podnebesí
sedání sov a krásu kdesí ~ :
teď bez proroků, kteří děsí
a s nimiž jsme se střetali,
chcem budovat, co n á s j e n slaví...
Jenomže sama země praví:
bez ryzí transcendentály
se žádná stavba nedostaví,
nikdy, ach, nikdy nedostaví.

Vladimír Holan: První testament 1939-40

"Také mám jeden příklad. Dostala jsem úkol: děti v Bytči chodí na faru, udělej s tím něco. Říkám, vybavte městský dům pionýrů počítači a bude po problému. Věc je totiž v tom, že pan farář nakoupil z vlastních peněz v Tuzexu dva počítače a děti si pochopitelně chodí na faru "hrát". Nebudeme-li inovovat naši výchovnou práci, budou tam chodit dál. Jenomže... na to prý nejsou peníze. A co potom chceme od ideologické práce? Zázraky? Ani ten farář s nimi nepočítá."

To řekla na besedě o osvětové práci paní Radoslava Procházková, pracovnice ideologického oddělení OV KSČ v Žilině a otiskli to loni v Tvorbě č.38/88. Několik tisíciletí se jednoduše smaže. A je po problému. Kdyby měl kníže Mojmír počítače, nemusel si zvat Cyrila a Metoděje.

Tato neobyčejná povrchnost není příznačná jen pro paní Procházkovou a její reálsocialistické tuzexové věrovyzvání. Je bohužel znakem i seriózní socialistické literatury, pokud pojednávala o náboženství vůbec a o křesťanství zvláště. Nemám zde na mysli kritiku církví tam, kde se - v rozporu se svým určením - solidarizovaly s mocnými proti bezmocným, s dobyvateli proti porobeným, a navíc se pokoušely cenzurovat lidskou mysl. Mám na mysli onu spravedlivou mez, kterou - když ji horlivá kritika překročí - začíná vylévat s vaničkou i dítě. V daném případě právě to, které přineslo světu dobrou zprávu.

Člověk, říká Einstein, "pocituje individuální bytí jako nějaké vězení a snaží se prožívat souhrn jsoucna jako jednotu hlubšího významu". V postihování tohoto významu a v jeho výkladu se arci lidé lišili, liší a patrně budou lišit. Avšak potřeba vztahovat se k "něčemu vyššímu", co dává nekonečným pláním bytí jednotu a smysl, tkví hluboko v člověku a stála u kolébky monoteismu. Tato potřeba sebepřekročení, transcendence, se neumenšuje vědeckým a civilizačním rozvojem. Je to bytostná potřeba a každý pokus násilím ji potlačit vede k ne-lidskému světu.

Ateisté mají ovšem pravdu, když říkají, že víru v Boha nelze vědecky doložit. Byl jsem jednou na soukromé přednášce, na níž matematický logik dokazoval existenci boží křídou na tabuli. Přitom do svých bezchybných rovnic dosazoval hodnoty, o kterých byl už předem niterně přesvědčen. Měl jsem prapodivný pocit. Proč si nepřiznat s Pascalem, že "srdce má své důvody, které rozum nezná".

Na druhé straně je nejvyšší čas propíchnout bublinu tak zvaného "vědeckého ateismu". Také ateismus je svého druhu víra, kterou nelze vědecky ani potvrdit ani vyvrátit. O některých věcech víme asi tolik jako mravenec o hajném, který mívá jeho kupku z jehličí. Také ateisté

dosazují do svých bezchybných rovnic hodnoty, o nichž jsou už předem skálopevně přesvědčení. A militantní, nesnášenlivá ateistická církev je stejně zhoubná jako ti, kdo kdysi chtěli šířit znamení kříže ohněm, mečem a inkvizicí.

Vraťme se však k socialistické literatuře. Náboženství pro ni není jen předvědeckým bludem, z něhož lidské děti jednou vyrostou, až civilizačně dospějí. "Náboženství je - podle Marxe - povzdech utlačeného tvora, cit bezcitého světa, duch bezduchých poměrů. Je to opium lidu. Zrušit náboženství jako iluzorní štěstí lidu znamená žádat jeho skutečné štěstí."

Tak to dopadá, když duchaplnost nahradí poznání a rozbor. Marx má pravdu potud, že v dějinách nejednou docházelo k zneužití náboženské víry k jakési sociálně pacifikační misi: zde se, lidé dobří, smířte s věcmi, jak jsou, neboť spravedlnost přijde na řadu až potom, na onom světě. Taková hra se opravdu provozovala. Ale co to má společného s původním Kristovým učením? Čteme-li například kázání na hoře, nic podobného v něm nenajdeme. "Nebude-li vaše spravedlnost hojnější než spravedlnost zákoníků a farizeů, nevejdete do království nebeského." Tedy žádné odklady. Naopak: patos Ježíšova učení spočívá právě v tom, že velice náročně žádá od lidí takové chování a počínání, které by ihned, bez odkladu, učinilo jejich pozemský domov světlejším a obyvatelnějším. "Jak chcete, aby lidé jednali s vámi, tak jedněte vy s nimi" - přesnější definici praktického a nesentimentálního humanismu zatím nikdo nevyslovil.

Jako by se socialističtí autoři (a samozřejmě nejen oni) podvědomě vyhýbali vlastní evangelické výzvě. Čtou tyto podivuhodné texty jako jakousi detektivku, v níž hledají zašifrované významy, dobové sociální a politické vlivy, jsou u vytržení nad každým protimluvem či historickou nepravděpodobností, kterou v nich demaskují.

Nic proti historické analýze. Avšak i ti nejkultivovanější autoři - například Karel Kautský - jako by se dali fascinovat historickými analogiemi s dělnickým hnutím, dobovými okolnostmi a koloritem - například svérázným spotřebním komunismem prvních křesťanských obcí - a přitom jim uniká, že se stalo něco velkého a neslýchaného, něco vzhledem k dosavadním zvykům převratného, pro co název "mravní revoluce" je jen přibližným a nejistým hodnocením.

Patrně je to jako s hudbou. Mohu o Mozartovi vědět všechno možné, jak žil a s kým žil, mohu znát do podrobností okolnosti, jež ho ovlivňovaly, ale stále o něm nebudu vědět zhola nic, pokud se nezaposlouchám do jeho hudby. A co když jsem na ni tupý nebo příliš roztěkaný, abych dokázal opravdu naslouchat?

x x x

"Dvě věci," zjišťuje Immanuel Kant v Kritice praktického rozumu, "naplňují mysl vždy novým obdivem a úctou, čím více a podrobněji se jimi myšlení zabývá: hvězdné nebe nade mnou a mravní zákon ve mně."

Kantův výrok patří mezi tak zvané okřídlené věty, jejichž smutným osudem je, že se hojně citují, ale už se o nich nepřemýšlí. Jak ale souvisí hvězdné nebe s morálkou? A co ty dvě věci v člověku propojuje?

Nebe poseté hvězdami je pro nás, pozemšťany, oknem do vesmíru. Někoho ten pohled povznáší, jiného skličuje. Pascal si poznamenal: "Mlčení nekonečných prostorů mě děsí." Jenže ty prostory nejsou němé. Za jasné letní nebo za mrazivé zimní noci, kdy nás neruší industriální kravál a kdy se i sami v sobě ztišíme, můžeme slyšet hvězdy. Šumí jako les. Jsme beze slov oslovení a beze slov odpovídáme. A odpovídající cítíme se odpovědní. Rodí se něco jako osobní vztah. Vladimír Holan jej nazval v "Prvním testamentu" transcendentálou. Není to však geometrická čára vedoucí od části k celku, je to rozhovor, do něhož lidé vstupují od pokolení k pokolení.

Ale už slyším rozhorlený hlas:

"Kde jste na to přišel, že tohle někdy někoho polepšilo? To jste

nikdy neslyšel o náboženských válkách? Dodnes se lidi pro víru perou a vraždí. Hitler si také něco povídal s Prozřetelností ve svém "orlím hnízdě" a vymyslel nakonec plynové komory. Ani Stalin nebyl takový bezbožník, jak by se na první pohled zdálo. Ten se zase radil se samotnou bohyní dějin - říkali jí dějinná nutnost - než se pustil do další řezničiny. Tihle výtečníci také cítili odpovědnost, ale ne k lidem.

Co na to říci? Snad jen to, co žádal Ježíš v kázání na hoře: "Přinášíš-li svůj dar na oltář a tam se rozpomeněš, že tvůj bratr má něco proti tobě, nech svůj dar před oltářem a jdi se nejdřív smířit se svým bratrem; potom teprve přijď a přines svůj dar."

Právě tato věta - řečená ostatně jen tak na okraj - rýsuje hranici mezi jeho Bohem a lidožravými idoly starověku i novověku. V ní je obsažena "lidská dimenze" křesťanovy zbožnosti.

Jeden z jeho učedníků to rozvádí: "Řekne-li někdo: Já miluji Boha, a přitom nenávidí svého bratra, je lhář." Protože jak by mohl milovat Boha, kterého neviděl, když nedokáže mít rád svého bratra, jenž mu je na očích.

A konečně do třetice:

"Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, ale lásku bych neměl, jsem jenom dunící kov a zvučící zvon.

Kdybych měl dar proroctví, rozuměl všem tajemstvím a obsáhl všecko poznání, ano, kdybych měl tak velikou víru, že bych hory přenášel, ale lásku bych neměl, nic nejsem.

A kdybych rozdál všecko, co mám, ano, kdybych vydal sám sebe k upálení, ale lásku bych neměl, nic mi to neprospěje.

Láska je trpělivá, laskavá, nezávidí, láska se nevychloubá a není domýšlivá. Láska nejedná nečestně, nehledá svůj prospěch, nedá se vydráždit, nepočítá křivdy. Nemá radost ze špatnosti, ale vždycky se raduje z pravdy. Ač se děje cokoli, láska vydrží, láska věří, láska má naději, láska vytrvá."

Masaryk nazývá tuto pasáž v Novém zákoně hymnem. Je to úžasné místo a my je zde necitujeme celé - jistě je znáte. Přímě se vnucuje otázka: je snad toto ono opium, před nímž je třeba lid varovat a chránit?

Zde je na čase končit tyto poznámky, k nimž mne vyprovokovala ta nešťastná obdivovatelka počítačů ze Žiliny. Ale nejen kvůli ní jsem je psal. Je v nich i notný kus vlastního účtování, návrat k textům, které jsem měl rád v době svého dospívání, ale především uzrálé přesvědčení, že rozchod socialismu s poselstvím evangelíí byl pro něj i pro nás neštěstím.

Jan Štern

Převzato se svolením autora z Alternativy č.3/89

Jan ŠTERN - narozen 1. 11. 1924 v Praze

Básník, publicista, literární kritik, prozaik.

Pochází z rodiny známého sociálně demokratického ekonoma. Po maturitě na pražském gymnáziu (r.1943) pracoval v zemědělství, od roku 1944 byl v koncentračních táborech Kleinstejn a Osterode. V dubnu 1945 uprchl a účastnil se pražského povstání. Po válce studoval na filozofické fakultě UK filozofii a historii. Působil jako recenzent v Práci a v Mladé frontě. Od roku 1947 redaktor týdeníku Tvorba, od roku 1952 až do srpna 1969 redaktor týdeníku Práce. Poté pracoval jako dělník - čerpač, poté jako referent pro technická zlepšení. Člen SČS, SČN.

Publikoval v Mladé frontě, My, Rudém právu, Tvorbě, Práci, Světu práce, LN, Novém životě, Plameni (zde r. 1966 prózy), Literárních listech aj.

ZPÁTKY K ARISTOFANOVÍ
František Pavlíček

Marie Pujmanová napsala po válce básničku na Stalina. Skončila ji hymnickým zvoláním "Ať žije generalissimus Mír!" Není třeba dodávat, že tím výkřikem nesoukala básnickou personifikaci míru do generálských kalhot, přidala pouze rudému carovi v Kremlu ke všem přídomkům další epiteton ornans. A to v době, kdy oslovenec usilovně pracoval na přípravě nové války.

Z toho plyne poučení, že víc než výroky, které se kolem nás ozývají, je záhodno zkoumat ledví jejich autorů. Většina příliš často používaných slov se časem "vyprázdnila", mnohá dokonce v praxi směřují k pravému opaku původního obsahu a smyslu. Naši vojvodové se v tom ohledu činí až výjimečně. Anebo je na ně líp vidět proto, že jejich pobratřenci jinde si mezitím osvojili novou rétoriku i taktiku.

Za mír však bojují všichni se stejnou výřečností, především v systémech, kde prvním ideovým příkázáním je třídní boj, a tedy výslovný zákaz jakékoli mírumilovnosti. Boj za mír se dnes prostě všeobecně "nosí" s entuziasmem, jakého nedosáhla žádná módní novinka. Péče o mír se vtělila do řetězu institucí, v systém převodových pák, v desetitisíce bezpracných pracovních příležitostí, především pro vysloužilé vojevůdce a zasloužilé veterány třídního boje. Měl by z toho jít strach. Výsledkem je naopak všeobecná netečnost. Většině lidí je to vznešené slovo dnes v podstatě lhostejné, někteří je už ani nevnímají. Zvláště když si museli zvyknout na to, jak nejmocnější heroldi míru vesele dál provokují a podporují regionální války, a pevně se ukvartýrovali v državách, které okupovali ve jménu mírového soužití nejenom v tomto století.

Od školáckých let, co jsem díky svým učitelům byl nucen všímat si vzdálenějšího okolí, nepamatuju, že by někdy nebyla válka. Co občas vypadalo jako mír, byla jen pauza mezi dvojí kanonádou nebo doba nezbytná pro přestěhování konfliktu z jednoho teritoria na druhé. Když listuju v dějepisu, není to jinačí - až daleko za Homéra.

Moudrý starý muž mi kdysi řekl, že válka je výrazem sklonu k násilnictví a intoleranci, vrozeného jisté části každé populace. Potřeba pokoje a klidného dorozumění je charakteristickým znakem části jiné, početnější, zato však méně agilní a slyšitelné. Z toho se rodí neodvratné konflikty, v nichž z první skupiny se rekrutují bojovníci z přesvědčení, ze druhé vojákci z musu. Rozhodujícím faktorem je však částečka třetí, názorem i povahou ambivalentní či indiferentní, miniskupina vůdců, demagogů, náčelníků a vojáků z povolání. A právě tito řemeslníci se mezi dvojím válečnickým pokřikem udržují v dobré kondici deklamacemi o míru.

Připouštím, že tahle zkušenost prostého devadesátníka může leckomu připadat schematická a primitivní. Jinému zas fatalistická a demobilizující. Mně se zdá, že je v ní pravdy až dost. Zvláště co jsem tu svědkem dějů, které jí stvrzují do nebe volající omezeností a nezodpovědností a politickým zupáctvím, které má pinou hubu "democracie" včetně lidských práv a současně plné ruce policejních klacků. Právě proto se mi jednoduchý výrok toho staříka nezdá defetismem. Čtu z něho poznání, že činná starost o svobodu a mír je odevádána fundamentem lidskosti v každém slušném člověku, tedy z té druhé "krevní skupiny". Patří k lidskému údělu stejně jako láska, štěstí nebo utrpení, protože i ona mu dává smysl a naplnění - a současně i sílu vyrovnat se s tím, že nikdy nedojde k dosažení touženého stavu, protože to jaksi odporuje dvojí přirozenosti člověčenstva.

Vytáhl jsem z knihovny Aristofanův Mír, že v něm třeba najdu vhodný citát jako motto nebo nepateticky jadrný výrok místo pointy. Marné hledání. Zato se ukázalo, že na podporu míru se maluje, komponuje a píše tisíce roků pořád stejným způsobem. Dnešní člověk je zřejmě totožný s tím dávnověkým. A především se mi potvrdilo, že pokud jde o

názor na nezbytnost války a nespłnitelnost touhy po věčném míru, helénský komediograf a český důchodce vyznávají stejnou filozofii. I u Aristofana se svět skládá z těch, kteří se ze všeho nejraději perou nebo jsou z války živi jako žoldnéři nebo dodavatelé. Druhou kategori tvoří sedláci a vinaři, a pro ně je žádoucím stavem mír pro nerušené žně a obžerné vinobraní. V roli osudových strůjců politiky se však až v diskrétním pozadí rýsují figury obecních machrů, a ještě dál a výš nad nimi siluety nadoblačných tajemníků na Olympu, kteří nakonec zamíchají a rozdají karty podle vlastního úradku.

Stranou pak stojí rapsód a komediant, v ruce lyru, na skrání bobkový list, horlí proti násilí a opěvává sladkost míru, proti hladu chválí hojnost, proti válečné fanfáře rozpustilý kuplet. Ale poslouchají ho vůbec? Nestal se už jen obligátní kulisou?

P.S.: Co je tu řečeno o míru, vztahuje se doslova i na lidská práva. Říkáme-li o ženě v požehnaném stavu, že je samodruhá, není současně zmíněno i děcko dosud nenarozené?

Říjen 1989

František Pavlíček

František PAVLÍČEK - narozen 20.11.1923 v Lukově u Holešova
Dramatik, autor televizních a rozhlasových her, scénarista.
Otec zedník. F.Pavlíček vystudoval reálné gymnázium v Holešově (maturita r. 1943) a do konce války pracoval jako lesní dělník. Od r. 1943 studoval na filozofické fakultě UK slovanské literatury a estetiku (doktorát r. 1952 prací Simeon J. Macháček - Život a dílo). V letech 1947 - 1952 dramaturg rozhlasu v Českých Budějovicích, v letech 1952 - 1955 vedoucí vysílání pro mládež pražského rozhlasu, v letech 1955 - 1956 vedoucí literárně dramatického vysílání Čs. Televize, v letech 1956 - 1963 filmový dramaturg barrandovského studia, v letech 1963 - 1970 ředitel Divadla na Vinohradech, odkud musel z politických důvodů odejít. Od r. 1970 svobodné povolání. V letech 1959 - 1961 tajemník SČDU. V lednu 1977 po podepsání Charty 77 byl s Otou Ornestem, Jiřím Ledererem a Václavem Havlem zatčen a dva měsíce vězněn, r. 1978 odsouzen na sedmáct měsíců podmíněně na tři roky. R. 1968 obdržel státní cenu, téhož roku Řád práce. Člen SČS a SČDU. Publikoval v listech Čs. rozhlas, Divadlo, Divadelní noviny, LN, Rudé právo, Čs. televize, Plamen, Zlatý máj, Čs. loutkář, Literární listy, Listy aj.

NESPRAVEDLIVĚ MRTVÍ
Olga Šulcová

Všechno je jednou naposled. Naposledy jsem před dvaceti lety prošla dveřmi redakce Večerní Prahy. "Čo bolo, bolo," řekl by major Terazky z Černých baronů. Na památku jsem si odnesla pár čtenářských dopisů.

"K tomu Vašemu článku Nespravedlivě mrtví: Bylo by dobré, kdybyste dali podnět ke stíhání těch, kteří jsou vinní smrtí některých našich občanů. Jako viníky označte tzv. legální vysílání čs. rozhlasu, žurnalisty, spisovatele i redaktory hromadných sdělovacích prostředků. Svým bezuzdným štváním dohnali naše občany k činům proti spřáteleným armádám. Kdyby nebylo Vám podobných pisálků a hlasatelů polopравd a nepravd, nemohlo by to s našimi občany skončit tak tragicky. Chcete snad podobnými články, jako byl ten Váš poslední, vyvolat další tragédie? Krávo a štváčko, provokatérko!"

"Paní redaktorko! Už mnohokrát jsem Vám chtěla napsat a poděkovat Vám za tu nevďěčnou práci, která je Vaším údělem a snad i radostí a štěstím. Hlavně Vám děkuji za článek Nespravedlivě mrtví. Byla jste snad jediná, která si vzpomněla na ně a také na nás pozůstalé, kteří to stále ještě nemůžeme pochopit. Myslím, že Vám bylo vděčno mnoho lidí, kteří mají cit a účast s utrpením bližních. Jsem blízká příbuzná Zdeňka Příhody, který byl tím prvním nespravedlivě mrtvým v Praze. Nechápe me to stále, celá naše rodina. Právě dnes, 27. listopadu, by mu bylo 27 let. A opět je středa!"

Léta jsem se chystala pisatelku dopisu navštívit. Chtěla jsem ji poznat a také si s ní popovídat o jejím blízkém příbuzném. Svůj starý plán jsem uskutečnila až letos v září. - Stoupám do schodů v jednom typicky vinohradském domě: kdysi pěkný, dnes chátrající. Jdu na tu dávno plánovanou návštěvu bez ohlášení. Moment překvapení snad zmenší riziko, že se rodina mého zájmu poleká. Třebaže od srpna 1968 uplynulo mnoho let a hodnocení tehdejších událostí se mění, stále ještě se musejí bát pozůstalí a postižení z té doby, a nikoliv ti, kdo jim způsobili újmu. - Copak asi dělají tehdy malé dcerky mé někdejší čtenářky? Jak mi tenkrát psala, jedné bylo pět měsíců a druhá měla tři roky.

Otevírá mi sympatická hezká paní. Pisatelka toho dávného dopisu. Volá: "Děvčata, paní redaktorka přišla!" Jedna dcera je již maminkou, druhá se zítra vdává. Byt je už na tu nadcházející velkou událost připraven: na stolech slavnostní ubrusy a na nich mísy s koláči a cukrovím.

"Je to věc, vdávat dceru v létě," stěžuje si matka nevěsty. "Nejsou oříšky, mandle, nic," Hrábne si rukou do vlasů. "Bohužel teď musím k holiči. Přijďte hned po svatbě, schováme vám cukroví!"

Po několika dalších dnech spolu sedíme v kuchyni vinohradského bytu u kávy a sladkostí. Probíráme se obsahem složky, v níž má moje hostitelka uloženy památky na svého blízkého příbuzného. Je to například rodinná fotografie z doby, kdy bylo Zdeňkovi Příhodovi deset let. Jeho maminka - vdova se tu vážně dívá, stejně tak i jeho starší bratr a malá sestríčka. Jen on se na té fotce chlapecky vesele usmívá, ruce má frajersky v kapsách sáčka a patří mu celý svět. Ve složce jsou hlavně Zdeňkovi skici a na nich kopáči a stavební dělníci při práci i odpočinku.

"Zdeněk vystudoval střední uměleckoprůmyslovou školu, ale pracoval jako betonář. V jeho oboru byly malé výdělky. - Tady, podívejte, je jeho autoportrét," podává mi hrudkou malovaný list. Na listu skoro "máchovska" tvář mladého muže.

"Zdeněk byl udělaný, pěkný člověk. Měřil sto osmdesát centimetrů," doplňuje tu podobu jeho blízká příbuzná.

"Jak to s ním toho jedenadvacátého bylo?" načínám téma, kvůli němuž jsem hlavně přišla.

"Jel na motorce do práce. Přijel na stavbu, tam nikdo. Tak se

vypravil za kamarádem, zjistit, co je. Když se od něho vracel, valila se po Černokostelecké kolona obrněných transportérů. Jeden z nich Zdeňka zachytil. On seděl na motorce u chodníku, asi čekal, až kolona přejede."

"Jak jste se o neštěstí dozvěděli?"

"Přišel úmrtní list z vinohradské nemocnice. A pytel s jeho zakrvácenými věcmi."

"Vyšetřoval tu smrt někdo?"

"Nevím o ničem. Ale za motorku vyplatila pojišťovna odškodné."

x x x

Trocha hledání a jsem u cíle. Všechno souhlasí: zahrádka, roh domu, kandelábr. Tak mi to blízká příbuzná Zdeňka Příhody popsala. Sem tedy každý rok 21. srpna přichází dnes už osmdesátiletá paní Příhodová a klade ke sloupu veřejného osvětlení kytičku. Zdeněk byl hodný syn a byl z jejích dětí nejvíce podobný otci. Jen vstoupí Zdeňkova matka o kus dál do tramvaje, kytička je pryč.

Jsem se svým pátráním u konce. Dozvěděla jsem se všechno, co jsem potřebovala. Teď vidím i místo, na němž přišel jeden z nespravedlivě mrtvých v srpnu 1968 o život. Ale ještě se mi odsud nechce odejít. Dům, před nímž k tragédii došlo, je několikaposchodový, je v něm hodně bytů. Určitě v některém z nich bydlí někdo, kdo tady žil už tenkrát. Třeba mi ten smutný příběh něčím doplní. - Začínám u bytů v přízemí. Vydávám se za příbuznou "toho chlapce, který tu před jedenadvaceti lety přišel o život". Snad mi nebesa ten malý úskok prominou... Mám štěstí až u jedné nájemnice ve vyšším poschodí. Zpočátku to vlastně na štěstí příliš nevypadá. Spíš na shození ze schodů.

"Proč vás to zajímá?" ptá se mě paní přes řetěz u dveří nepřátelsky. "Život mu to už stejně nevrátí!"

"Jeho příbuzní mají přece právo vědět, jak k tomu neštěstí došlo. Například stál-li s motorkou těsně u chodníku anebo víc do silnice -"

"Kdo vám říkal, že stál s motorkou u chodníku?" přerušila mě paní.

"Jeho blízká příbuzná."

"Tak to nebylo!" řekla paní kategoricky. "Vyjel z vedlejší ulice, zařadil se k pravému okraji silnice a jel vedle těch tanků."

"To byly tanky?"

"Vždyť vám to říkám!"

"A jak se to seběhlo, že ho ten tank zachytil? Na té silnici nebylo dost místa?"

"Místa tam bylo azaž. Ještě pro jednu řadu tanků, pohodlně by se vedle sebe vešly. Ale ten jeden tank vybočil z kolony, nabral tu motorku a pak se zas zařadil zpátky."

"To vám někdo vyprávěl?"

"To jsem sama viděla! Vyšla jsem zrovna z domu - bylo po šesté hodině ráno - a ten chlapec mi padl k nohám. Dodnes slyším plechový skřípot té poražené motorky, a cítím, jak to tělo přede mne žuchlo. Já od té doby jedenadvacátého vůbec nevycházím z domu. Já ten den nenávidím! A vy přijdete a otrávíte mi svým vyptáváním sobotní večer! Já zrovna poslouchám veselou hru z rádia a vy jste mi to pokazila!" křičí na celou chodbu korunní svědkyně té srpnové vraždy. Čekám, kdy z okolních bytů začnou vybíhat ostatní nájemníci a připadám si jako nejdotěrnější ženská v Praze. - Posléze vzal náš rozhovor obrát k lepšímu. Paní odstranila řetěz u dveří, pozvala mě nejdříve do předsíně a pak do kuchyně. V kuchyni vypnula veselou hru, která v rádiu až do té chvíle hlučně pokračovala.

"Nechte to," žádala jsem. "Také si ráda poslechnu něco veselého."

"Copak může být dneska veselého?" řekla paní s despektem.

Loučili jsme se až pozdě v noci. Paní mi na rozloučenou řekla: "Jsem ráda, že jste přišla..."

x x x

Po víc než dvaceti letech probírám a čtu - list po listu - haldu novin a časopisů z konce srpna osmašedesátého roku. Dramatické titulky: "Všemu lidu ČSSR!" - "Milionové škody v ulicích" - "Se

začatými zuby" - "Držte se, jsme s vámi!" - "Krysy lezou z kanálů" - "Pohřeb obětí okupace" - "Náhradní byty pro vyhoštělé" - "Pozor na provokatéry!" - A ještě dramatictější fotografie. Vždyť šlo o největší vojenskou operaci v Evropě od konce druhé světové války! - V té vzrušené době, kdy byly redakce vypuzeny ze svých budov a tiskáren, kdy nefungovala doprava, spoje i ledacos jiného, docházelo z pochopitelných důvodů k nesrovnalostem.

Mladý svět, zvláštní vydání č.4, pohřbívá na své 6.stránce "První oběť - čtrnáctiletého Zdeňka Příhodu". (Došlo zřejmě k záměně se čtrnáctiletým chlapcem, který přišel o život pod sochou sv. Václava). Rudé právo z 27.srpna ve zprávě o pohřbu Zdeňka Příhody píše, že ho "surově a bezohledně srazil na Vinohradské třídě obrněný transportér". Nejblíže pravdě byla středočeská Svoboda, třebaže i v její informaci je několik nepřesností. Zcela nejasno je v dalších případech. Například ten mladík s prostřelenou hlavou na vltavském nábreží u budovy ÚV KSČ: před půl šestou ráno tam po něm - dodnes bezejmenném - zůstala kaluž zrosolovatělé krve. To byl pravděpodobně první zastřelený v hlavním městě. Viděla jsem, jak v té červené kaluži nějaký muž namáčel roh zvláštního vydání Rudého práva. Děsivý suvenýr!

Za nej přesnější v té nepřehledné době lze považovat zprávu pražské Pohřební služby. Její zaměstnanci ve dnech 21. až 26.srpna odvezli z pražských ulic 17 zastřelených osob, z toho 16 občanů Prahy a jednoho sovětského vojáka, který spáchal sebevraždu. Oběti byly též na jiných místech republiky, krajské i okresní noviny o nich podrobně referují. Jak řekl ve svém televizním a rozhlasovém projevu 14.září 1968 tehdejší tajemník ústředního výboru československé komunistické strany Zdeněk Mlynář, "tito lidé nepozvedli zbraň proti nikomu".

V pondělí 30.září dopadli příslušníci Veřejné bezpečnosti v Praze posledního z pachatelů surové vraždy bulharského vojáka, k níž došlo z 9. na 10.září 1968. Pachatelé byli již dříve trestaní mladí muži. Seržanta N.Cvetkova, který je požádal o svezení, v autě zavraždil a odtáhli do lesa. O několik měsíců později oznámily naše noviny v obšírné zprávě, že pražská kriminální policie obnovila vyšetřování bestialní vraždy 22leté Otylie Vranské, k níž došlo v roce 1933. Jen za lidmi, kteří přišli násilně o život v srpnu 1968 (byly jich desítky), jako by se zavřela voda. Ani psát se o nich nesmělo, to téma bylo už na podzim v osmašedesátém tabu. V každé redakci byl ustanoven dohlížecí zmocněnec, a ten za "bezzávadový" obsah zveřejněného ručil. V redakci Večerní Prahy jím byl mně nakloněný kolega. Když se na něho redakční sekretář s mým rukopisem v ruce ustaraně obrátil s otázkou: "Dáme to do listu, Jardo?" Jarda odpověděl: "Dáme." Tím byli nespravedlivě mrtví zachráněni alespoň pro článek v novinách. "Zachráněna" by ale měla být i všechna dosud dostupná svědectví o jejich životě i násilné smrti. Jsou to zatím "bílá místa" v historii toho, čemu se ve světě i u nás symbolicky říká Pražské jaro.

V Praze v říjnu 1989

Olga Šulcová

Narodila jsem se 10.června 1935 v Ostravě. Tatínek byl horník, maminka uklízečka. Též oba moji dědečci a většina mých strýců byli horníci. Má jediná sestra je technickou kresličkou ve výzkumném hornickém ústavě.

V bytě mého dětství nebyla ani jediná kniha - až teprve ty, které jsem si v osmi letech začala nosit z knihovny. Knihovna v naší čtvrti mívala otevřeno vždy v pátek odpoledne a půjčovali v ní nejvýše tři knihy. Ve středu jsem už zpravidla neměla co číst. Psané slovo na mne udělalo hluboký dojem. Dostala jsem chuť sama psát a v tom volném čase od středy do pátku jsem to zkusila. Nejprve to byly hry o Kašpárkovi, později milostné povídky. Ty jsem začala posílat do ženských časopisů. Vraceli mi je s laskavými dopisy, že jsem na takovéhle psaní ještě příliš mladá. Rodiče se za mě kvůli tomuto počínání styděli; mínili, že se mám raději učit počty. Ty mi opravdu moc nešly.

První příspěvek mi otiskli v krajských novinách. Bylo mi šestnáct

let. Psala jsem o tom, jak jsme byli s profesory na řepné brigádě. Stala jsem se dopisovatelkou těch novin a v devatenácti jejich redaktorkou a členkou Svazu čs. novinářů. Brzy na to jsem se svým mužem Zdislavem Šulcem odešla do Prahy a působila jsem až do roku 1969 ve Večerní Praze. Po prověrkách jsem byla několik let dělnicí v chemičce a pak v gumárně, později jsem deset roků pracovala jako noční korektorka v tiskárně. Ve dvousměnném tiskárenském provozu pracuji dosud.

Mezi prvními jsem podepsala Chartu 77 a loni na podzim manifest "Demokracii pro všechny" Hnutí za občanskou svobodu, protože odpovídají mým názorům.

Mám syna, dceru a dva vnuky.

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ A TOTALITA

Lenka Marečková

Existence životního prostředí a možných následků bezhlavé industrializace se bohužel v Československu veřejnosti v rámci budování nového, lepšího a spravedlivějšího státního zřízení dlouho tajila. Budovaly se továrny a později vysoce oceňovaní socialističtí realisté psali ódy na skvostné kouřící komíny: co možná největší, nejošklivější a nejodpornější trčící do daleka (v současné době byly tyto komíny nahrazeny projekty obřích jaderných elektráren, vodních elektráren umístěných v chráněných krajinných oblastech ap.)

V době, kdy se již přinejmenším dvacet let hovořilo ve všech civilizovaných zemích Evropy o ekologických hrozbách, důsledcích nešetrných a sobeckých zásahů člověka do biosféry, a ve většině těchto zemí působili na veřejné mínění jak ekologové - odborníci, tak i ekologická hnutí a mnohde i politické strany, v době, kdy existenci problémů souvisejících se životním prostředím již nebylo možné popřít, se v československém tisku začaly sporadicky objevovat zprávy o tom, že ani v naší skvělé a prosperující zemi není vše v tomto ohledu dokonalé: státní orgány a instituce ovšem jako vždy i tento problém (tyto problémy) vyřeší.

V současné době se snad kvantita zpráv publikovaných v československých sdělovacích prostředcích může zdát povrchnímu pozorovateli dostačující, stejně jako množství proklamovaných oficiálních ekologických aktivit. Nicméně nepočítáme-li Niku, bulletin MV ČSOP v Praze, některé místní ochranné zpravodaje a ohlasy či úvahy ekologů, které ovšem nejsou uveřejňovány příliš často, oficiální místa předkládají veřejnosti stále tytéž dezinformace: hodlá-li Československo uskutečnit nějaký velkolepý krajně neekologický projekt, nazve jej ekologickým a společensky vysoce prospěšným. Pokud to někdo nechápe, je buď hlupák anebo nepřítel, v lepším případě fanatik "od zeleného stolu", odkud samozřejmě nemůže nahlédnout hloubku a šířku daného problému (viz stanovisko Ekologické sekce Biologické společnosti při ČSAV k výstavbě soustavy vodních děl Gabčíkovo - Nagymáros a reakce na něj). Podobně společensky prospěšný projekt lze také (dokonce) nazvat ekologickou stavbou (Sněžka, meliorace, rekultivace) a prostředky na jejich realizaci eventuálně čerpat z vyčleněných ekologických investic.

V rámci československé glasnosti se můžeme v Rudém Právu dočíst, že ekologicky přínosné jsou projekty jako soustava vodních děl Gabčíkovo - Nagymáros (za tímto účelem vydalo Rudé Právo. bleskurychle celou podnětnou brožuru: chce-li se někdo procvičit v demagogii, vřele doporučuji k studiu), velkolepý a ohromující československý jaderný program, kanál Dunaj - Odra - Labe, koksovna ve Stonavě, dálnice centrem Prahy ap. Stále totéž.

Proti lidem, kteří si dovolí na daný problém veřejně vyjádřit svůj názor, je používáno stále těchže prostředků na umlčení - silného policejního aparátu, jímž se Československo (takřka jako jediným) může vskutku honosit. Výjimkou nejsou kromě obvyklých represí ani trestní postihy, a dokonce ani fyzické násilí a další všemožné pokusy o zastrášení.

Ze strany státní moci proklamující ochranu životního prostředí, její důležitost a prvořadost působí ty skutečnosti ovšem jako výsměch - nejen všem mezinárodním závazkům ČSSR, přijatým na poli ochrany životního prostředí, ale vůči všem podobným proklamacím vůbec.

Když proti výstavbě dálnice středem Prahy protestovali mladí lidé, tedy dovolili si vyjádřit svůj názor na tento projekt, státní moc jejich aktivitu ocenila vyslovením podezření z přečinů proti veřejnému pořádku a Petra Placáka, představitele Českých dětí, kteří původně k manifestaci vyzvali, čtyři příslušníci StB dokonce zbilí v křivoklátských lesích. Tento případ bohužel nebyl ojedinělý.

Pokud se pokusíme tuto situaci shrnout, možný závěr je pouze

Jediný. Ano, v Československu se o ekologických problémech již několik let mluví a píše - a, především, smí se o takových problémech psát. Většinu takových zpráv lze ale označit pouze jako dezinformace. Prostředky vyčleněné na ochranu životního prostředí jsou často zneužívány na projekty krajně ekologicky nevhodné: mj. na rekultivace a meliorace. O některých následcích např. chemizace na lidské zdraví ap. a o zdravotním stavu obyvatel ČSSR se mluví a píše sporadicky a všeobecně anebo vůbec ne. Proti projevům ekologického uvědomění a upřímných obav o stav životního prostředí zasahují státní orgány jako vždy - zřejmě to ani jinak neumí - z pozice síly a moci, disponující silným policejním aparátem, obušky, psy, slzným plynem, vodními děly a tzv. nezávislou justicí. V prohlášeních československé vlády se ovšem velmi často hovoří o potřebě ekologického myšlení a ekologického přístupu. Jinak než demagogií a pokrytectvím se přístup československých státních orgánů asi nazvat nedá.

Informovanost je jedním ze základních předpokladů probuzení zájmu o ekologické problémy. Z přístupu československých státních orgánů jasně vyplývá, že o probuzení takového zájmu nestojí, naopak se jej snaží co nejvíce potlačovat.

Ochrana životního prostředí, mír a lidská práva spolu velice úzce souvisejí: spojuje je základní myšlenka a motiv - právo na život, a to na život plnohodnotný, bez strachu z války, ekologických katastrof a nespravedlivých a svévolných postihů a věznění.

Zatímco Československo vynakládá ohromné prostředky na armádu a represivní aparát, který následně používá proti ekologickým, mírovým a dalším nežádoucím iniciativám, na ochranu životního prostředí vyčlenilo prostředky nesrovnatelně menší.

V jednom zpěvníčku z padesátých let byla tato píseň: "Hej, Ivánku, hej, koně zapřahej." Ivánek: "Není už koníka, cha cha cha, cha cha cha." Sbor: "Do pluhu traktor zapřahej." Teoreticky se tato píseň v Československu již několik let nezpívá. Praxe je ovšem bohužel přímo opačná. A pokud se totalitní systém vlády jedné strany nezmění v demokratický, tj. pluralitní, ke škodě nás a dalších generací konce nevidět.

Současný vztah československé státní moci k ochraně životního prostředí lze nazvat pouze jediným slovem: pokrytectví.

Jedinou otázkou je, jak dlouho vláda, která nerespektuje ani tak důležitou zásadu, jakou je právo na život, může obstát, byť i v totalitním systému.

Lenka MAREČKOVÁ - narodila se 3.6.1963 v Počátkách, okres Pelhřimov
Vystudovala gymnázium.

v roce 1982 se zúčastnila autorského večeru poezie se svými básněmi.
Za toto vystoupení byla později odsouzena k 7 měsícům nepodmíněně (2 měsíce vazba ČB v r. 1983, zbytek v Liberci v r. 1983).

Signatářka Chatry 77, členka VONS, NMS, HOS, Čs. - polské solidarity.
V r.1987 - 1988 redakce Ekologického bulletinu, od r. 1989 členka Ekologické společnosti.

Počátek a původ

Na počátku stvořil Bůh člověka jako svůj obraz. Tak jako ratolest vyrůstá z kmene, z něhož bere vláhu a sílu k životu, tak Bůh vdechl do člověka život, možnosti růstu a úžasné síly a schopnosti, které vlastním hledáním, poznáním, zkušeností a prací může rozvíjet. Tak vlastně člověk sám na sobě dokončuje a realizuje Boží dílo stvoření a stává se partnerem Božím. Nejhlubší poznání Boha - své vlastní skutečnosti - je v hlubině lidského srdce, v lásce. Neboť Bůh je láska. Láskou se člověk rozvíjí, láska mu pomáhá objevovat v sobě samém nekonečno možností, láska je inspirací všeho stvoření a původcem všeho dobra a krásy. Kde není lásky, hyne jedinec i celé lidstvo.

Bůh vložil do člověka pečeť své moudrosti, poznání dobrého a zlého, dal člověku svědomí, vnitřní zákon, schopnost myšlení, dovednost tvoření, cit pro krásu a umění. Do lidských rukou vložil tuto zemi, aby ji člověk obdělával, spravoval, přetvářel a krásnil, aby schopností svého rozumu objevoval její poklady a prací svých rukou je dobýval. Dal člověku všechno, co potřebuje k životu, k radostnému a plnému životu, a to v míře přehojné. Slunce a vzduch, vodu a oheň, moře a řeky, nerosty, rostliny a květiny, zvířata pro obživu i pro potěchu, celé bohatství přírodních krás. "Obdělávej zemi a v potu tváře dobývej svůj chléb." "TEN, KTERÝ JE" - člověka nikdy neopustil. Sám člověk to byl, který v dějinách věků se vzdaloval, uhýbal z přímé a jasné cesty. Bůh však svého syna člověka nenechal padnout docela. Sesílal proroky a napomínal svůj lid. A tak se stalo, že přes veškerý zápas se zlem a s duchy temnoty lid docházel k poznání. První zákoník daný skrze Mojžíše došel plnosti a dokonalosti poznání skrze Ježíše Krista, syna Božího. I když ho lidstvo jako celek nepřijalo a jeho poslání neporozumělo, bylo to křesťanství, které dalo směr a řád dnešnímu zákoníku. Tak tedy i dnešní doba, která je v hlubokém úpadku mravním, v hlubokém rozporu s hodnotami etickými, obrácena vesměs zády k hodnotám duchovním, v absolutním nepochopení Boha a Jeho příkázání lásky - má vypracován zákoník platný v každé části země, platný pro celé lidstvo. "Všeobecná deklarace lidských práv", vyhlášená OSN dne 10. prosince 1948 je závazný, univerzálně platný, společný ideál lidstva, k němuž se zavázali ti, kteří vládnou, a to přísahou na příslušnou národní ústavu nebo podpisem a ratifikací mezinárodně platných závazných smluv respektovat tato nezcizitelná práva. Ustanovením těchto základních lidských práv má být jednotlivec chráněn před státní svévolí.

Spravedlnost jako základní požadavek míru

"Až se obejmou spravedlnost a pokoj,
zaraduje se země"

Mír je nedělitelnou součástí spravedlnosti, vyjádřené v Deklaraci lidských práv. Jsou to spojité nádoby. Všude tam, kde lidská práva nejsou respektována, vládne strach. Kde je strach, tam není svoboda. Kde není dostatečný prostor pro vnitřní svobodu člověka, tam je ubíjena jeho tvořivost a jeho energie k práci. Každá nespravedlnost, ať už sociální, politická, mocenská, plodí nesvár, odpor a boj. Kde není spravedlnost a svoboda, tam nemůže vládnout pokoj a mír.

Mír zahrnuje v sobě úctu k životu, život podle pravdy, toleranci k pluralitě lidských osobností, zájem o věci veřejné a aktivní účast na nich za cenu jakýchkoliv obětí. Mír se buduje solidaritou se všemi, kteří kdekoliv na zemi bojují a trpí pro spravedlnost. Dokud se lidé neodvážejí veřejně vystoupit proti všem formám zla, dokud se každý bude starat jen o svoje dočasné bezpečí, dokud zájem lidí bude zaměřen jen na materiální výhody, do té doby nebude na zemi mír. Mír lidstva a

pokoj na zemi se začne uskutečňovat teprve tenkrát, až lidu budou vládnout vládcové moudří, spravedliví, bohabojní a prostí, kterým nepůjde o moc ani o bohatství, jejichž jediným cílem bude blaho lidu a jeho duchovní růst. Až každý lidský tvor bude respektován jako život jedinečný a neopakovatelný a jako s takovým s ním bude nakládáno. Až každý člověk bude mít svobodný a otevřený prostor k osobnímu zrání, k vyjádření svých postojů a názorů v otevřeném dialogu.

Jaká je situace lidstva v současné době?

Přínejmenším ve dvou třetinách zemí světa jsou nevinní zatýkáni, vězněni, vyslýcháni a dokonce mučeni. Zabraňuje se jim přístup do vlasti nebo jsou z ní vyháněni a odpírá se jim azyl v cizích státech, když prchají před represemi ve vlastní zemi. Mnozí jsou dokonce zabíjeni. Existenční minimum pro život rodin není všude zajištěno. Miliony lidí umírají hladem, trpí nemocemi z podvýživy a nedostatkem pitné vody. Přes srozumitelnost a platnost zákonů vládne na zemi bezpráví, korupce, podvody a nespravedlnost. Zatím co jsou vězněni nevinní a obhájci lidských práv, kteří odkrývají nezákonnosti, jsou všelijak šikanováni, podvodníci, vrazi a zloději ve velkém zastávají zodpovědná místa ve vládách nebo ukrytí v různých mafiích a světových organizacích bohatnou na úkor chudých a zneužívají své moci a svých vysokých úřadů k tomu, aby byli nepostižitelní. Lid pod hrozbou diktatur a hrozbou moci k tomuto zlu mlčí a dokonce dává souhlas k jejich volbě. Dodnes nejsou dostatečně vysvětleny okolnosti atentátu na J.F. Kennedyho, papeže Jana Pavla II., a velké osobnosti bojující za spravedlnost jsou zabíjeny (arcibiskup Romero a pod.). Svět ovládají peníze, bohatství a moc. Téměř v celém světě je porušováno nejzákladnější právo člověka: Právo na život.

Právo na život

Prof. Léjeune:

Člověk je jedinou bytostí,
která odedávna věděla,
že láska a rozmnožování
tvoří v přírodě jednotu.

Právo na život je obsaženo v čl. 3 Deklarace. Přesto se všude na světě zabíjejí zcela legálně nenarozené děti. Jako by lidstvo zcela ztratilo ze zřetele, že jsme vyšli z dílny Všemohoucího, jsme dětmi Božími a Bůh je ten, kdo nám dal naši podobu již v matčině lůně. Zabíjí snad tento život lidstvo proto, že se nedovele hájit, vzepřít, protestovat? Tím je to horší. Ublížovat bezbrannému, křehkému a malému je ten největší zločin. Kdo tento život obhájí? Vy, kteří milujete své děti, protože milujete život, nebojte se a nedejte se ničím zastrašit. Budete osočováni z technické tyranie, bude Vám vytýkáno, že jste proti svobodě ženy a tudíž proti pokroku, ale nevěřte tomu, vždyť Vy sami znáte odpověď. Vždycky je to život, který vítězí a smrt nemá šanci. Život jako takový má za sebou velice dlouhou historii, avšak pro každého z nás začal v určitém, jediném okamžiku, v momentě oplodnění. Je to celý, živý, skutečný člověk.

Od okamžiku, kdy byly povoleny potraty, byla jediným škrtlem pera vymazána úcta k člověku a přestal mít platnost lékařský slib o zachování a záchraně života za všech okolností. A navíc - maličká lidská bytost, která není chráněna zákony, nemá žádnou cenu, nic nestojí. Naproti tomu embryo šimpanze je velmi drahé. Z tak úděsných finančních důvodů by jistí lidé chtěli používat k pokusům lidi místo zvířat. Už proto je nanejvýš nutné nastolit úctu k životu, k jeho podstatě a k jeho smyslu a cíli.

Nyní jsme se dotkli nenarozeného života, v mnohých zemích je však tento článek ústavy porušován i pokud jde o život dospělých jedinců. Vše, co se dělo během 2. světové války a po ní, ať už v koncentračních táborech či v Gulagu, bylo naproste nerespektování tohoto zákona,

neboť s lidským životem a s "nežádoucími" bytostmi se zacházelo jako s bezcenným majetkem mocenské politiky. Neděje se však totéž i dnes? A pokud jde o naši zemi, není případ zesnulého Pavla Wonky výstražným znamením? Budeme-li mlčet, kam povede tento postoj a tato neúcta k životu v budoucnosti?

Nevím, zda je civilizace schopná nějakého technického odporu. Mám jedinou naději, že je schopna klást odpor morální, protože jedná-li se o život lidí, je vyšší moudrost zahrnuta v jediné větě, která stojí nad veškerou vědou a politikou: "Cokoliv jste učinili jednomu z nejmenších mých bratrů, mně jste učinili."

Právo na svobodu kulturního života

Alberto Michelini:

Ríká se, že kultura upadá, nepřestuje-li se umění nedůvěry vůči informačním prostředkům. Ale tato kultura upadá především tehdy, když už se nedostává odvahy plavat proti proudu.

Před 2300 lety napsal Aristoteles, že nejdůležitější z našich smyslů je ten, který nám umožňuje poznat skutečnosti, které nás obklopují. V díle, začínajícím slovy "Všichni lidé touží ve své přirozenosti po vědění" ukazuje, že už tehdy byly obrázky považovány za jakousi "duchovní potravu". Tento názor antického učitele je aktuálnější než kdy jindy právě dnes, v epoše nadměrné konzumace obrazů prostřednictvím televize, kdy sytíme jen oči, ale ducha necháváme hladovět. Nejen duch hladoví, ale schopnost rozeznat pravdu od lži se ztrácí, neboť přesvědčivost přístroje je větší než pravdivost nebo chybnost jeho obsahu. Nástroj komunikace - televize - určuje tedy míru pravdy. Lze si snadno představit, jaké následky má pro diváky každodenní, léta trvající sledování televize. Nejenže ubíjí fantazii a tvořivé lidské schopnosti, ale především je škodlivá v tom smyslu, že slouží jako nástroj manipulace a ovlivňuje myšlení národa. Je-li fascinujícím způsobem rafinovaně předváděna na obrazovce lež, divák ji přijímá jako pravdu. Proto valná většina televizních konzumentů našeho národa je ochotna nechat se přesvědčit, že na manifestaci 21. srpna 1988 byly jen asociální živly, narušující ustálený pořádek, aniž by přemýšleli o tom, zda se nestávají obětí klamu a lži.

Tento článek ústavy je však porušován i tenkrát, přihlíží-li se k jiným aspektům při hodnocení uměleckého díla či divadelní hry než aspektům čistě objektivního uměleckého ocenění. A tak tedy po celá léta v naší zemi, v období "socialistického realismu" rozhodovala účast ve straně nebo alespoň loajálnost často nuceně hraná, chtěl-li se umělec stát členem svazu nebo jakkoliv se prosadit na veřejnosti. Proto mnoho krásných a dobrých děl, her a filozofických úvah i jiných prací nemělo šanci na vydání a realizaci a možná mnohé z nich dosud leží v šuplatech nadějných umělců. A dost možná, že tito - pracující jako topiči nebo myči oken - byli nuceni utopit své talenty v těžké denní starosti o vezdejší chléb namísto aby se rozvinuli k hrdosti národa a radosti všech. Nepochybně totéž se dělo ve všech odvětvích umělecké činnosti, ať už jde o film, divadlo, literaturu, hudební umění anebo vědu a filozofii. Tak tedy nespravedlnost a nesvoboda uměleckého projevu nejen okrádá národ o ojedinělá a pravdivá umělecká díla a ubíjí tvořivost jeho tvůrčích sil, ale zužuje rozhled poznání a otupuje svědomí národa, používaje umění za prostředek jeho manipulace.

Svoboda náboženského života

"Člověk má nezcizitelné právo vyznávat svou víru a ji podle své vůle praktikovat."

Náboženství bylo odedávna základní potřebou člověka, který si od počátku lidstva kladl otázky, odkud přichází a kam směřuje, jaký je smysl jeho bytí a cíl jeho existence. Svým rozumovým poznáním i vědomím své duchovní existence a vnitřní zkušeností docházel k poznání Boží jsoucnosti. Ať už mu bylo dopřáno skutečnost Boha poznat skrze vědu nebo silný duchovní zážitek nebo byl osloven a proniknut slovem Božím nebo dokonce přímým zjevením, hloubka a síla tohoto vědomí Boha se stala podstatou jeho bytí a dávala člověku sílu překonat každé násilí, které ho chtělo donutit se této víry vzdát, a každé pronásledování, za něž byl ochoten obětovat svůj život a snášet sebehorší mučení, bylo jen semenem nového růstu křesťanství. Od začátku lidstva a v celých jeho dějinách byly zde tyto dva póly: Bůh jako plnost pravdy a dobra, dokonalost bytí, a Nepřítel jako jeho protivník se všemi podobami zla. Zatímco zbraní Boha v člověku je láska a odpuštění, zbraní Nepřítele odevždy bylo násilí, odpor, mučení, nespravedlnost a zabíjení. Každá forma neúcty k životu a každé nerespektování vnitřní svobody člověka je důkazem jeho přítomnosti na zemi. Tato dvoupólovost se táhne jako nit dějinami lidstva, poznamenaná obětí a krví mučedníků. A je to jenom víra v Boha, toto utrpení, obětí a krev nevinných, které vyvažují sílu a moc zla a tak udržují rovnováhu a dávají vyrůstat naději, že přes všechny hrůzy válek, přes všechno násilí a lež, přes všechnu deformaci a zlo světa zvítězí nakonec dobro a láska. A zvítězí také pravda, jak věřili a věří otcové a hrdinové našeho národa.

Mír

Respektováním a zdokonalením právních norem se vytváří předpoklad pro pokojný život v míru, pro radostnou práci spojenou se spravedlivým oceněním, pro svobodnou tvorbu a zajištění základních potřeb. Přece je však cosi navíc, co ani nejlepší zákonodárství zprostředkovat nemůže. Je to pokoj srdce a vnitřní harmonie, kterou každý člověk musí v sobě budovat sám, protože ani ten nejdokonalejší společenský řád nezbaví člověka těžkých zkoušek a utrpení. Pokoj srdce nalézá ten, kdo v ustavičném hledání a zápasu o hodnoty nalézá Boha, zdroj své vnitřní síly, která mu pomáhá očistit své srdce od vší hořkosti a zloby, vytrvat v lásce a odpouštění a překročit sebe sama, aby člověk neztratil ze zřetele vědomí svého původu a vznešený cíl, k němuž je každý z nás povolán: být viditelným obrazem živého Boha.

Marie Kaplanová

Marie KAPLANOVÁ - narozena 25.11.1928 v Třebíči

Po ukončení gymnázia studovala jazyky. Pracovala jako soukromá překladatelka, později jako uklízečka a topička. Je matkou deseti dětí.

BUDOVY KOMUNISTICKÉ STRANY ČESKOSLOVENSKA
Heřman Chrást

Je třeba o těchto budovách psát
Je třeba jim vzdávat žold
Je třeba kolem nich procházet v uctivém odstupu
Je třeba se vyrovnat s faktem jak je nám těchto budov třeba
Je třeba si všimnout tohoto tvrzení které nevzešlo z naší vůle
Je třeba zaznamenat podobné stavby
které se těmto budovám chtějí nápadně podobat
Je třeba nevynechat ani baziliščí tón
s nímž jsou tyto řádky napsány
Je třeba pochopit rozdíl mezi tímto tónem
a nasraností lidí která je -
procházejíc kolem těchto budov - neodmyslitelně provází
Je třeba urychleně opustit tyto budovy
a najít jim místo které jim ve skutečnosti přináleží
Je třeba z těchto budov vyhnat nenasytné potentáty
a pozvat do nich konečně potenci
Tak vyvstane přirozený čas básní kdy takových řádků
jako je třeba
nebude již...

V Mělnice dne 12. října

Heřman Chromý

Neřman CHROMÝ - * 29.9.1947

Heřman CHROMÝ - * 29.9.1947 * (pravděpodobné úmrtí po vítězném konci komunismu. Jeho dosavadní žizň end vérk jsou úspěšným rozvíjením této reálné socialistické perspektivy).

O B S A H

Předmluva

Ivan KLÍMA	Naše práva i omezení	str. 1
Václav MALÝ	Sepětí míru a lidských práv z křesťanského hlediska	str. 3
Luboš KOHOŮT	Mír a lidská práva	str. 5
Jan ŠTERN	A bude po problému?	str. 9
František PAVLÍČEK	Zpátky k Aristofanovi	str. 12
Olga ŠULCOVÁ	Nespravedlivě mrtví	str. 14
Lenka HAREČKOVÁ	Životní prostředí a totalita	str. 18
Marie KAPLANOVÁ	Mír a lidská práva	str. 20
Heřman CHROMÝ	Budovy Komunistické strany Československa	str. 24

Vydává Mírový klub Johna Lennona u příležitosti
Dne Lidských práv dne 10. prosince 1989.

Připravil Jiří Pavlíček